

SLOVAKIAN ABSTRACTS SLOWAKISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ABSTRAKTY

HANNEKE MEULINK-KORF & WIM NOORLANDER (str. 157)

Pramene dôvery vo fragmentarizujúcom sa svete: Socio-ekonomická dimenzia a vzťahová etika podľa Boszormenyi-Nagya: V štúdiu indukujeme praktické skúsenosti a ich aplikáciu na filozofickej a teologickej báze s použitím odbornej literatúry hospodárskych a spoločenských vied. V štúdiu bude diskutovaná nedávna finančná a hospodárska kríza, voľné trhové hospodárstvo a ich možné vplyvy na osobnú dimenziu. Ako terapeuti musíme skúmať aktuálne súvislosti medzi spoločensko-ekonomickými faktami a (inter)personálnou dimenziou. Čo znamená zodpovednosť v prostredí sociálnej nespravodlivosti a nestability, skrývajúcimi sa za ideológiu autonómnosti a rovnosti? V kontexte „heuristiky strachu“ hľadáme reálnu perspektívu nádeje. Sila vzťahovej etiky sa môže zdať iluzórnou, ak vychádzame z predpokladu, že miera zodpovednosti je daná stupňom slobody, ktorá nám bola udelená prírodou a kultúrou. Hoci sa zdá byť tento predpoklad pomerne bežný, predsa má vzťahová etika takú motivačnú silu, že dáva nádej na obnovenie narušenej ľudskej spravodlivosti. Čítaním Levinasa môžeme lepšie pochopiť, ako je to všetko možné. Príťažlivosť druhej osoby ma motivuje. „Jej nenásilný rozkaz“ oslobodzuje. Kontextuálny prístup Boszormenyi-Nagya ponúka užitočné námety na budovanie zodpovedných a starostlivých vzťahov.

Kľúčové pojmy: hospodárska kríza, vzťahová etika, zdroje dôvery a spoľahlivosti, kontextuálna terapia, vzájomnosť

ROBERT BIEL (str. 184)

Duchovná starostlivosť v Poľsku pred a po politickom prevrate: Duchovná starostlivosť, ako jeden zo základných pojmov pastoraľnej teológie, má za sebou dlhú históriu. Popri charite a ohlasovaní Evanjelia patrí k základným úlohám Cirkvi. Zvláštny význam nadobudla duchovná starostlivosť v dobe totalitného utlačania cirkvi. Nebolo tomu inak ani v Poľsku po 2. svetovej vojne. Komunistické orgány mali voči cirkvi negatívny vzťah. To sa prejavilo čoskoro po nastúpení k moci komunistickej strany výrazným obmedzením činnosti cirkvi, zvlášť v oblasti duchovnej starostlivosti. V dôsledku toho bola cirkev nútená stiahnuť svoju duchovnú činnosť takpovediac do sakristie. Táto „sakristicko-cirkevná“ existencia, ktorú komunisti tolerovali ako jediný spôsob napĺňania duchovných potrieb veriacich občanov, viedla na mnohých miestach k minimalistickému poňatiu duchovnej starostlivosti. V tieni komunizmu musela duchovná starostlivosť vzdorovať mnohým ťažkostiam, a to zvlášť pri práci s vojakmi a väzňami. Pod vplyvom existencie v totalitnom režime vyvinula cirkev v Poľsku nové formy pastoračnej činnosti špecifické práve pre situáciu neslobody. Znovu získaná sloboda však predstavuje pre cirkev nové a iné výzvy, na ktoré nie je vždy ľahké odpovedať. Dnešná doba núti cirkev k zmene z „*Ecclesia militans*“ doby komunizmu na „*Ecclesia serviens*“ slobodnej spoločnosti. Cirkev musí nanovo premyslieť svoje poslanie a uskutočniť istý druh „*aggiornamenta*“. Porevolučná situácia v poľskej katolíckej cirkvi predpokladá postupnú obnovu, ktorú Ján Pavol II. nazval novou evanjelizáciou. Je preto potrebné, aby cirkev hľadala nové pastoračné prístupy. Je nevyhnutné, aby mali tieto prístupy

na jednej strane dobrý základ v teológii, na druhej strane aby boli v úzkom kritickom dialógu s ďalšími vednými odbormi, zvlášť humanitnými. Práve v poľskej pastorálnej teológii treba v tomto ohľade dobehnúť veľa zameškaného. Ateistický štát totiž zabránil akémukoľvek pokusu cirkvi o vytvorenie možnosti teologického vzdelávania laikov. V komunistickom Poľsku mala cirkev len jednu katolícku univerzitu (KUL), ktorá bola zároveň jedinou katolíckou univerzitou v celom východnom bloku. Odvtedy sa teologické prostredie zmenilo. Po prevrate bola cirkev schopná využiť priaznivé príležitosti na vytvorenie lepších možností pre teologické vzdelávanie aj pre laikov. Podarilo sa jej prevziať jednu Varšavskú univerzitu (UKSW) a založiť mnohé štátom schválené teologické fakulty. Jednou zo slabých stránok dnešnej poľskej teológie sú však vedeckí pracovníci. Okolo 90% z nich tvoria kňazi, ktorí sú často do veľkej miery vyťažení pastoračnou prácou. Vyučujúci sú síce schopní naplniť potreby existujúcich fakúlt a inštitútov, väčšinou to však znamená, že musia zároveň prednášať na viacerých inštitúciách. I v Poľsku je už bežná interdisciplinárna spolupráca teológie s ďalšími odbormi, takže poslucháči majú možnosť vybrať si i zo špecializácii ako napr. etika, žurnalistika, spoločenská komunikácia a rodinné vedy. Na poľských cirkevných univerzitách dnes študuje teológiu podľa odhadov okolo 16.000 poslucháčov, tak kandidátov kňazstva ako aj laikových teológov. Zvlášť dôležitým sa pre budúcnosť poľskej cirkvi javí práve prítomnosť laikov na teologických fakultách.

Kľúčové pojmy: Poľsko, duchová starostlivosť, komunizmus, dejiny, retrospektíva, prevrat, teológia, univerzity

DINA GUGLIELMI, CHIARA PANARI & SILVIA SIMBULA (str. 204)

Faktory duševného a psychického zdravia učiteľov: Sprostredkovacia rola duševnej únavy:

V posledných rokoch sa mnohé štúdie venovali hlavným faktorom a následkom stresu, ktorý postihuje učiteľov. Jeden z najnovších teoretických modelov stresu je model zdrojov a pracovných požiadaviek (JD-R, Job Demands-Resources). Táto štúdia skúma jediný proces – konkrétne energetický proces – s predpokladom, že vysoké pracovné požiadavky vyčerpávajú všetky duševné a fyzické zdroje zamestnancov a tým poškodzujú ich zdravie. Štúdia podrobne skúma sprostredkovaciu úlohu duševnej únavy spomedzi troch pracovných požiadaviek na učiteľa (pracovná záťaž, nerovnosť, konflikt práce a rodiny) a troch následkov stresu (duševné a fyzické príznaky, nespokojnosť na pracovisku). Talianskú verziu dotazníku PWSQ (Questionnaire for Psychosocial Work Environment and Stress) vyplnilo 697 náhodne vybraných učiteľov zastupujúcich 17 vzdelávacích inštitúcií. Výsledky ukazujú, že duševná únava hrá dôležitú úlohu pri konflikte práce a rodiny, resp. troch skúmaných následkov (spokojnosť na pracovisku, duševných a fyzických príznakov). Zo štúdie vyplývajú dôležité dôsledky pre oblasť prevencie. Duševná únava je totiž vyčerpanosťou, ktorá sa prejaví skôr, než iné symptómy, ako napríklad ochorenia zapríčinené stresom. Včasnú rozpoznávanie tohto stavu umožní prevenciu ďalších následkov stresu.

Kľúčové pojmy: učители, stres, duševná únava, model zdrojov a pracovných požiadavkov, zdravie

CĂTĂLINA TUDOSE & FLORIN TUDOSE (str. 221)

Dejiny rumunskej psychoterapie v dobe socialistickej diktatúry Nicolae Ceaușesca: Cieľom štúdie je predstavenie stavu psychoterapie v období diktatúry Nicolae Ceaușesca (1965–1989). Pre pochopenie kontextu, v ktorom sa psychoterapia v Rumunsku v posledných desaťročiach minulého storočia vyvíjala, je nevyhnutné štúdium narušenia medziľudských vzťahov, ku ktorým

mu v Rumunsku došlo, ako aj identifikácia a analýza jeho príčin. Rumunsko je jedinou krajinou východného bloku, kde počas 45 rokov nastúpili po sebe dvaja vodcovia nasledujúci smer stalinizmu. Obaja vykonávali obzvlášť aktívnu ideologickú činnosť, pričom sa stali obávanými a nespornými vodcami strany a štátu a zaviedli diktatúru založenú na národnom komunizme (Gheorghiu-Dej) a osobnom kulte (Nicolae Ceaușescu). Za týchto okolností bola po roku 1945 činnosť novo založenej Rumunskej psychopatologickej a psychoterapeutickej spoločnosti v dôsledku vnútornej schizmy narušená. Činnosť Rumunskej akadémie bola zastavená a namiesto nej bola založená Rumunská ľudová akadémia, ktorá sa postavila proti freudizmu, psychosomatickému i behavioristickému učeniu. Psychoterapia síce priamo zakázaná nebola, no bola vyhlásená za nezhodnú s marxistickým učением. Štúdiá predstavuje úsilie odborníkov, ktorí v období po skončení šesťdesiatych rokov publikovali diela zaoberajúce sa rôznymi odvetvami psychoterapie a touto cestou oboznamovali odborníkov s ich zásadami. Objavili sa psychológovia a psychiatri s iniciatívnym prístupom. Odborné knihy, ktoré vyšli v posledných desaťročiach diktatúry, už popisovali psychoterapeutické metódy, no psychoanalýze, kognitívnej a skupinovej terapii či metódam rodinnej terapie sa ešte nevenovali. Psychoterapeutická prax síce nebola priamo zakázaná, nebola však zodpovednými osobami zdravotníckeho systému podporovaná. Fóra akadémie – až na malé výnimky – prejavovali na základe dávno vzniknutých obranných reflexov negatívny postoj k rôznym druhom psychoterapie, zvlášť k psychoanalýze. Toto pozadie možno do istej miery vysvetľuje tú energiu, s ktorou sa po roku 1989 novo založené skupiny a spolky s najrôznejším zameraním vrhali do realizácie a certifikácie rôznych vzdelávacích kurzov a praktickej činnosti.

Kľúčové pojmy: psychoterapia, Rumunsko, komunizmus, štátny socializmus, diktatúra, dejiny, retrospektíva, pomáhajúca profesia, Ceaușescu, psychoanalýza